

Sygn. akt II AKa 81/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Dorota Tyrała

Sędziowie: SA – Zbigniew Kapiński (spr.)

SO del. – Grzegorz Miśkiewicz

Protokolant: – st. sekr. sąd. Marzena Brzozowska

przy udziale Prokuratora Gabrieli Marczyńskiej-Tomali

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2017 r.

sprawy H. Ś. (1)

o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie i stosowanie środka przymusu

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy H. Ś. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 13 grudnia 2016 r. sygn. akt XII Ko 63/15

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę z wniosku H. Ś. (1) przekazuje Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania; zasądza od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego M. S. - Kancelaria Radcy Prawnego w W. kwotę 738 (siedemset trzydzieści osiem) zł w tym 23% VAT za reprezentowanie wnioskodawcy w postępowaniu odwoławczym przed Sądem Apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 13 grudnia 2016 r. orzekając w przedmiocie wniosku H. Ś. (1) o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie i stosowanie środków przymusu w sprawie o sygn. akt

II K 179/11 Sądu Rejonowego w P. na podstawie art. 552a § 1 i 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 14 kwietnia 2016 r. w zw. z art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw:

- oddalił wniosek H. Ś. (1) o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie i stosowanie środków przymusu w sprawie o sygn. akt

II K 179/11 Sądu Rejonowego w P., ponadto Sąd Okręgowy orzekł w przedmiocie wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną oraz w przedmiocie kosztów postępowania.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez **pełnomocnika** wnioskodawcy w całości z uwagi na:

1. naruszenie art. 552 a § 2 k.p.k. w brzmieniu ustalonym ustawą o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 27 września 2013 r poprzez jego niezastosowanie i błędną wykładnię, w sytuacji,

gdy ustawodawca dokonał zasadniczej zmiany podstawy prawnej dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia z „niewątpliwie niesłusznej” na „niezasadną”, co zdecydowanie rozszerza odpowiedzialność Skarbu Państwa i powoduje, że wniosek H. Ś. (1) jest tym bardziej uzasadniony;

2. naruszenie art. 410 k.p.k. poprzez całkowite pominięcie przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku kluczowej dla sprawy okoliczności, że okres stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania w ogóle nie został zaliczony, gdyż prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w sprawie o sygn. akt X Ka 488/14 nie orzeczono w stosunku do H. Ś. (1) kary ani środka karnego takiego rodzaju, ażeby było to możliwe;

3. naruszenie art. 4, 7 i 410 k.p.k. poprzez powołanie się na wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, sygn. akt II AKA 160/16 i użycie tego orzeczenia jako zasadniczego argumentu do oddalenia wniosku H. Ś. (1), w sytuacji, gdy wyrok ten jest nieadekwatny do przedmiotowej sprawy i został wydany na gruncie całkowicie innych okoliczności faktycznych, gdyż przywołane orzeczenie zostało wydane w sprawie, w której osoba zgłaszająca roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania została uniewinniona w sprawie, w której areszt został zastosowany, ale cały okres stosowania tymczasowego aresztowania został zaliczony na poczet innej kary bezwzględnej pozbawienia wolności orzeczonej w innym postępowaniu;

4. naruszenie art. 4, 7, i 410 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie faktu, że w stosunku do H. Ś. (1) Sąd Okręgowy w sprawie o sygn. akt X Ka 488/14 wydał prawomocny wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu, czyli niezastosowanie kryterium ostatecznego (prawomocnego) rozstrzygnięcia w sprawie;

5. naruszenie art. 4 w zw. z art. 410 k.p.k. i nieuwzględnienie okoliczności, że H. Ś. (1) przebywając w areszcie poniósł dolegliwość, której nie powinien był ponieść, a fakt przebywania w tymczasowym areszcie nie został w żaden sposób zrekompensowany;

6. naruszenie art. 4, 7 i 410 k.p.k. i pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i nieuwzględnienie na korzyść H. Ś. (1) wielu innych orzeczeń Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego, w tym orzeczeń z którymi zgadzał się Sąd Apelacyjny we Wrocławiu cytując je, a które to orzeczenia dotyczą przypadków bardziej zbliżonych czy wręcz identycznych z przypadkiem H. Ś. (1) i prezentują odmienne stanowisko w stosunku do stanowiska Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie;

7. naruszenie art. 4, 7, 410 k.p.k. w zw. z art. 248 § 1, 253 §1, 257 §1, 259 § 2 k.p.k. k.p.k. i nieprzeanalizowanie w sposób dostatecznie wnikliwy i wszechstronny okoliczności stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania w stosunku do H. Ś. (1) ograniczając się tylko do przywołania chronologii podejmowania czynności procesowych w sprawie, bez wyciągania krytycznych wniosków w stosunku do tych czynności;

8. naruszenie art. 7 k.p.k. polegające na błędnym i niezasadnym rozumowaniu oraz uznaniu, że zastosowanie aresztu wobec H. Ś. (1) w całym okresie jego stosowania było zasadne

9. naruszenie art. 4 i 410 k.p.k. i nierozpoznanie całości wniosku a tylko części, gdyż Sąd Okręgowy w uzasadnieniu napisał, że: „oddala wniosek H. Ś. (1) o odszkodowania i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie i stosowanie środków przymusu w sprawie o sygn. II K 179/11 Sądu rejonowego w P..” w sytuacji, gdy wniosek był o: „... odszkodowania za poniesione szkody i/ lub tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy wynikłe z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (dawny art. 552 § 4 k.p.k.) i/ lub niezasadnego wykonywania środków zapobiegawczych w zakresie, w jakim z uwagi na rodzaj i rozmiar orzeczonych kar lub środków karnych nie można było zaliczyć na ich poczet okresów wykonywania odpowiednich środków zapobiegawczych podlegających takiemu zaliczeniu lub w pełni wykorzystać zastosowanego zabezpieczenia majątkowego” (nowy art. 552a § 2 kp);

10. naruszenie art. 4 w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez całkowite pominięcie w uzasadnieniu kwestii niezasadności stosowania innych środków zapobiegawczych oraz niezasadności przebywania H. Ś. (1) na obserwacji psychiatrycznej w warunkach tymczasowego aresztowania

Wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie wniosku H. Ś. (1) w całości; ewentualnie
- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W aktach sprawy znajduje się również pismo sporządzone osobiście przez wnioskodawcę i zatytułowane „Apelacja”, w którym to piśmie zostały podniesione w pkt I – XV zarzuty obrazy prawa procesowego w tym art. 552a § 2 k.p.k., art. 4, 7, 410 i 5 § 1 k.k.

Autor tego pisma popierając wszystkie zarzuty przedstawione w apelacji swojego pełnomocnika wnosił o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i wydanie wyroku uwzględniającego wnioski H. Ś. (1) lub alternatywnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wniesiona przez pełnomocnika wnioskodawcy w części okazała się zasadna i uwzględnienie części zawartych w niej zarzutów skutkowało uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Za trafny uznać należy zarzut zawarty w pkt 7 apelacji pełnomocnika wnioskodawcy w którym zarzucono obrazę wymienionych tam przepisów postępowania i nieprzeanalizowanie w sposób dostatecznie wnikliwy i wszechstronny okoliczności stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania w stosunku do H. Ś. (1) ograniczając się tylko do przywołania chronologii podejmowania czynności procesowych w sprawie bez wyciągnięcia krytycznych wniosków w stosunku do tych czynności. W ocenie Sądu odwoławczego stanowisko Sądu Okręgowego zawarte na str. 15 pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia, że zastosowanie i wykonanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania wobec H. Ś. (1) było zgodne z prawem, a okres jego trwania był zasadny, podyktowany niezbędnymi do przeprowadzenia czynnościami procesowymi budzi zastrzeżenia co do jego trafności w kontekście prawidłowej analizy przebiegu poszczególnych czynności procesowych prokuratury oraz Sądu Rejonowego, podejmowanych w przedmiocie tymczasowego aresztowania. Należy bowiem zauważyć, że o ile w dacie wydania pierwszego postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 30 maja 2010 r. sygn. akt V Kp 321/10 istniały podstawy do zastosowania tymczasowego aresztowania w oparciu o przesłanki szczególnie określone w art. 258 § 1 pkt 2 oraz § 2 k.p.k. bowiem charakter obrażeń ciała doznanych przez pokrzywdzoną I. Ś. mógł wskazywać na zasadność zmiany zarzutów i postawienia zarzutu dokonania występku z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., to od dnia 25 czerwca 2010 r. gdy do Prokuratury Rejonowej w P. wpłynęła opinia biegłego chirurga M. G. podstawa z art. 258 § 2 k.p.k. odpadła. Z treści przedmiotowej opinii wynika bowiem, że obrażenia stwierdzone u I. Ś. skutkują rozstrojem zdrowia powyżej 7 dni (art. 157 § 1 k.k.). W tym miejscu podkreślić także należy, że kolejne opinie dotyczące charakteru obrażeń ciała wydane przez M. G. z dnia 12 sierpnia 2010 r. oraz przez biegłego chirurga J. R. w dniu 18 października 2010 r. potwierdziły ustalenia i wnioski zawarte w pierwszej z wymienionych opinii odnośnie rozstroju zdrowia pokrzywdzonej w rozumieniu art. 157 § 1 k.k. Zatem z uwagi na treść wskazanej opinii potwierdzonej kolejnymi opiniami w tym zakresie, od daty jej wydania odpadła w stosunku do ówczesnego podejrzanego określona w art. 258 § 2 k.p.k. szczególna przesłanka procesowa w postaci grożącej H. Ś. (1) surowej kary. Tymczasem z treści kolejnego Postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 17 sierpnia 2010 r. (sygn. akt II Kp 225/10 na mocy którego przedłużono stosownie tymczasowego aresztowania wobec H. Ś. (1) do dnia 26 października 2010 r. wynika, że jedną z podstaw dalszego stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego było uznanie, że zarzucane podejrzanemu czyny zagrożone są wysoką karą pozbawienia wolności oraz realne jest wymierzenie podejrzanemu surowej kary. Uznać należy, że powyższe stwierdzenia Sądu rozmiągają się z treścią zebranych wówczas dowodów w tym, w szczególności z wnioskami już dwóch opinii biegłego M. G., że obrażenia stwierdzone u pokrzywdzonej skutkują rozstrojem zdrowia powyżej 7 dni – art. 157 § 1 k.k.

Przyjąć więc należy, że w dacie wydawania omawianego postanowienia przez Sąd Rejonowy nie było żadnych podstaw do wskazania art. 156 § 1 pkt 2 k.k. oraz zagrożenia surową karą w rozumieniu art. 258 § 2 k.k. jako podstawy dalszego

stosowania tymczasowego aresztowania. Stosowanie tego środka mogło być oparte jedynie o podstawę określoną w art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k. Znamienne jest w tym zakresie także to, że we wniosku o przedłużenie tymczasowego aresztowania wskazano, że H. Ś. (1) jest podejrzany o czyn z art. 156 § 2 k.k. oraz art. 207 § 1 k.k., zaś w Postanowieniu o przedłużeniu okresu trwania śledztwa na dalszy czas oznaczony z dnia 27 sierpnia 2010 r. wskazano, że H. Ś. (1) jest podejrzany o czyn z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 207 § 1 k.k. Zatem przy tych obu czynnościach procesowych wskazano wadliwą kwalifikację prawą czynu dotyczącego pobicia pokrzywdzonej, która nie tylko zawierała błędy i braki formalne ale była również całkowicie nieadekwatna do treści wskazanych wyżej opinii biegłych. Istotne w tym zakresie jest także to, że kolejny wniosek prokuratora z dnia 11 października 2010 r. o przedłużenia tymczasowego aresztowania dalej wskazywał art. 156 § 1 pkt 2 k.k. jako zarzucany podejrzanemu czyn. Wniosek powyższy został uwzględniony przez Sąd Rejonowy w P., który postanowieniem z dnia

15 października 2010 r. określił czas trwania tymczasowego aresztowania do dnia 26 stycznia 2011 r. i w pierwszym zdaniu uzasadnienia stwierdził, że H. Ś. (1) stoi pod zarzutem popełnienia czynów z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. oraz art. 207 § 1 k.k. zauważając jednocześnie, że kwalifikacja prawna „zapewne ulegnie zmianie”. W dniu 22 października 2010 r. dołączona została do akt sprawy kolejna opinia sporządzona przez biegłego chirurga J. R., której wnioski są tożsame z wnioskami dwóch poprzednich opinii sporządzonych przez biegłą M. G..

W kontekście tego zauważyć należy, że tymczasowe aresztowanie zostało uchylone przez prokuratora w dniu 23 grudnia 2010 r. i z uzasadnienia tego postanowienia wynika, że prokurator stwierdził, iż zmiana kwalifikacji prawnej na czyn z art. 157 § 1 k.k. skutkować musi „odpadnięciem przesłanki szczególnej do zastosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego w postaci grożącej podejrzanemu surowej kary”.

Nasuwa się w tym miejscu konstatacja, że prowadzący postępowanie prokurator dopiero po upływie prawie 6 miesięcy od daty wydania pierwszej opinii przez biegłą M. G. zauważył, że odpadła przesłanka szczególna do stosowania tymczasowego aresztowania określona w art. 258 § 2 k.p.k.

Z utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa zarówno Sądu Najwyższego jak również Sądu Apelacyjnego wynika, że tymczasowe aresztowanie powinno być stosowane w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania tylko wtedy, gdy istnieją wskazane w ustawie przesłanki szczególne, ściśle powiązane z kwalifikacją prawną zarzucanych oskarżonemu czynów, a nie „na wszelki wypadek”, w sytuacji gdy materiał dowodowy nie jest jednoznaczny i może być odmiennie oceniany przez prokuratora. Skoro podstawą zastosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego była groźba surowej kary z art. 258 § 2 k.p.k. to warunkiem dalszego stosowania tego środka jest ustalenie, że istnieje duże prawdopodobieństwo popełnienia przez niego czynu zagrożonego karą, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat (Lex nr 1959451). W przedmiotowej sprawie przesłanka szczególna do stosowania tymczasowego aresztowania określona w art. 258 § 2 k.p.k. przestała być aktualna od dnia 25 czerwca 2010 r. gdy do Prokuratury Rejonowej w P. wpłynęła opinia biegłej chirurg M. G.. Zatem od tej daty stosowanie wobec H. Ś. (1) najsurowszego środka zapobiegawczego mogło być oparte jedynie na przesłance szczególnej określonej w art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k. tj. na uzasadnionej obawie mactwa procesowego ze strony ówczesnego podejrzanego. Z kolei kwestię zasadności czy też niezasadnego wykonywania przewidzianego środka zapobiegawczego w oparciu jedynie o wyżej wskazaną przesłankę szczególną należy rozpatrywać zarówno w kontekście ówczesnego zachowania w trakcie prowadzonego postępowania H. Ś. (1) jak również sposobu gromadzenia materiału dowodowego przez prokuratora. W uzasadnieniu uchwały Sądu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r. wskazano, że konieczność weryfikacji istnienia podstaw dalszego stosowania tymczasowego aresztowania wynika nie tylko z potrzeby podejmowania odpowiednich decyzji procesowych z upływem okresu, na jaki dotychczas orzeczono tymczasowe aresztowanie, ale także w każdym czasie i na każdym etapie prowadzonego postępowania karnego (OSNKW 2012/1/1, a także Postanowienie Sądu Najwyższego z 28 lutego 2001 r. OSNKW 2001 z 5 – 6 poz. 46).

Zdaniem Sądu odwoławczego Sąd Okręgowy orzekający w przedmiotowej sprawie powyższych okoliczności nie uwzględnił bądź też nie rozważył ich w sposób wystarczająco wnikliwy i wszechstronny w sytuacji, gdy omawiana kwestia ma istotne czy też wręcz zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Zatem chociażby z tego względu konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi meriti do ponownego

rozpoznania. Sąd Okręgowy powinien zatem ponownie rozstrzygnąć zasadniczą kwestię czy rzeczywiście zastosowanie i wykonywanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania wobec H. Ś. (2) w całym okresie jego stosowania było zgodne z prawem, a okres jego trwania był zasadny i podyktowany niezbędnymi do przeprowadzenia czynnościami procesowymi. Dopiero po prawidłowym rozstrzygnięciu powyższego zagadnienia w oparciu o wszechstronną i wnikliwą analizę całokształtu wskazanych wyżej przesłanek i okoliczności Sąd ponownie rozpoznający przedmiotową sprawę rozstrzygnie kolejne istotne kwestie. A mianowicie czy wobec treści art. 552a § 2 k.p.k., który jak zasadnie wskazano stanowi podstawę prawą rozstrzygnięcia zasadności wniosku złożonego w niniejszej sprawie, w przypadku uznania, że w określonym okresie tymczasowe aresztowania wykonywanie było niezasadnie, czy z tego tytułu H. Ś. (1) należy się odszkodowanie i zadośćuczynienie a jeśli tak to w jakiej wysokości. Sąd meriti w tym zakresie powinien mieć na uwadze także fakt orzeczenia wobec H. Ś. (1) kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, bez jednoczesnego orzeczenia kary grzywny oraz ustalony okres próby wynoszący 5 lat, który nie uległ jeszcze zakończeniu.

W związku z tym konieczne jest także rozważenie kwestii, czy nawet hipotetyczna możliwość zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności determinuje w określony sposób treść rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w oparciu art. 552a § 2 k.p.k.

Sąd ponownie rozpoznający sprawę powinien także rozstrzygnąć kwestię czy pozostałe środki zapobiegawcze były stosowane i wykonywane zasadnie w stosunku do H. Ś. (1).

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.